14

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MORSIBUS ET PUNCTURIS ANIMALIUM,

Quam
REI MEDICÆ AUTHORE DEO TRINUNO
adjuvante
DECRETO ET AUTHORITATE
MAGNIFICI, NOBILISSIMI & AMPLISSIMI
COLLEGII MEDICI,
IN CELEBERRIMA TRIBOCORUM UNIVERSITATE,
Pro
LICENTIA
Summos in Arte Medicâ Honores & Privilegia
Doctoralia legitimè & ſolenniter
conſequendi
publico placidoque PHILIATRORUM
Examini ſubjicit

JOHANNES CASPARUS Wietzel/
Mœno-Francofurtanus.

Ad D. 2. Sept. horis locoq; ſolitis.

ARGENTORATI,
Literis JOH. FRIDERICI SPOOR.

ANNO MDCLXXVI.

INCLUTÆ AC LIBERÆ
IMPERIALIS REIPUBLICÆ
FRANCOFURTENSIS AD MOENUM

MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS
ET, AMPLISSIMIS

DN. PRÆTORI
DN. HIERONYMO PETRO
von Stätten/

DNN. CONSULIBUS
DN. PHILIPPO CHRISTIANO
Lerßnern/
DN. HENRICO LUDOVICO
Lerßnern/
DNN. SCABINIS,
SYNDICIS,
SENATORIBUS,
PATRIAE PATRIBUS
VIGILANTISSIMIS,
DISPUTATIONEM HANC INAUGURALEM MEDICAM
SUBMISSE CONSECRAT
JOHANNES CASPARUS Wietzel/
MOENO-FRANCOFURTANUS.

Diſputationis Inauguralis
DE
MORSIBUS ET PUNCTURIS ANIMALIUM.
Caput Primum
Nominalem Definitionem explicans.

INter affectus, qui periculoſi & *δυσίατοι*, morſus & puncturæ animalium, præprimis venenatorum, poſtremas neutiquam ſibi vendicant partes; de his cum hoc loco agere ſit animus, ne *ἀμεθόδως* id fiat, & ut omnis error præcaveatur, methodo receptâ procedimus, conſiderantes *ὀνοματολογίαν* & *πραγματολογίαν*, ſubjectum, cauſas & differentias, cum ſignis & curatione.

Nomen igitur quod ſpectat, quanquam quidam in eâ ſint ſententiâ, parum in eo ſitum eſſe, teſtimoniumque afferant *Galen. l. 1. Meth. med. c. 7. & l. 11. m. m. c. 12.* cum tamen nomina ſint *τῶν πραγμάτων* ſymbola, neceſſariam ducimus illorum enucleationem, non repugnante Galeno, ſiquidem expreſsè *l. 13. ſimpl. c. 12.* inquit, perturbatum nominum uſum rerum quoque perturbare notitiam, & nominibus confuſis, rerum etiam notitiam confuſam eſſe.

Onomatologia tria includit, Etymologiam, Synonymiam & Homonymiam. Etymologiam vocabuli *Morſus* quod attinet, derivatur à Mordeo, quod idem eſt ac dentibus lædo. Synonymiam quod ſpectat, dicitur quoque morſura, quo vocabulo veteres nonnulli ſunt uſi, verùm apud eos, qui puritati ſtudent, vocabulum morſus magis eſt in uſu. Homonymiam ſeu ambiguitatem vocabuli quod concernit, accipitur variis modis: Primò pro dolore & ægritudine: Hinc *Cic. ad Attic. l. 13.* Valdè me momorderunt epiſtolæ tuæ de Atticâ noſtrâ; & Latinus Interpres aphor. *Hipp. ſ. 4.* §. *65.* In febribus circa ventriculum vehemens æſtus & ſtomachi morſus, malum. Secundò ſumitur pro detractione, invidiâ, uti ex *Terent. in Eunuch.* apparet; Invidere omnes mihi, mordere clanculum, ego non flocci pendo. Tertiò pro morſu aliquo parvo, morſiunculâ, ex amore, ubi nulla adeſt continui ſolutio, apud *Plaut. in Mil.*

Compreſſiones arctæ amantium compares
Teneris labellis, molles morſiunculæ.

Noſtra autem diſputatio de his morſibus non eſt ſolicita, uti perſpicuè ex titulo apparet, ſed de his calamitatibus & moleſtiis, quas animalia tàm venenata quàm veneni expertia inferunt, & morſus & puncturæ nomine veniunt. Puncturarum nomen quod concernit, derivatur vocabulum à pungendo, verbi pungo pungere, quod vocabulum etiam per translationem de animo dicitur: Hinc rurſus Cicero: Epiſtola ita me pupugit, ut ſomnum mihi ademerit; & alibi *l. 7. ad Trebat.* pungit me rurſus quod ſcribis eſſe te iſtic libenter. Vocatur aliàs quoque ictus, punctio, punctiuncula, punctiuſcula: Hinc *Seneca de ira l. 3.* Magis ignoſco ei qui vulnus inimici, quam qui punctiuſculam concupiſcit.

CA-

CAPVT SECVNDVM

Realem definitionem proponit.

MOrſus & puncturæ quid ſint, & quomodo definiantur, diligentiori nunc indagandum ſcrutinio, quoniam minalem definitionem realis ſequitur. Et quanquam nonnulli ſint, qui de morſibus animalium in libris ſuis egerunt, nemo tamen illorum de exhibendâ formali & reali definitione fuit ſolicitus, excepto unico (quem ſciam) *Sante Ardoyno*, qui *lib. 5. c. 1. de morſur. animal.* illam tradidit, quæ etiam palato noſtro ita arridet, ut non dubitemus illam noſtram facere. Eſt autem illa talis: *Morſus eſt ſolutio continui, ore & præcipuè dentibus facta.* Dix[illegible]nor eſſe ſolutionem continui, nec immeritò, cum enim partes quæ ſecundum naturam unitæ debebant eſſe, à ſe invicem ſint ſolutæ, nemo negabit unionis ſolutionem. Solutio autem illa continui comprehendit tum contuſionem ſeu attritionem à dentibus, vel iis quæ his reſpondent, factam, tum verum vulnus ab illis inflictum. Notandum autem quod *διάσπασμα* in aliis morſibus magis, in aliis minus adſit, imò interdum ſenſu vix perceptibili: Occurrimus hâc diſtinctione objectioni, ultrò ſe ingerenti, quod non ſemper videatur, vel obſcuriſſimè ſaltem videatur, continuitatis ſolutio. Porrò diximus eſſe ſolutionem continui, ore & præcipuè dentibus factam; dantur enim animalia, quæ ore ſeu gingivis potiſſimum, quas præduras & ſcabras habent, partem cui adhærent, ſic arctè conſtringunt & mordent, ut venenum ſuum in partem, totumque inde corpus, per apprehenſæ partis poros transmittant, licet dentibus non ſint prædita; exemplum habemus in rubetis ſeu bufonibus, qui dentibus carent, & tamen ore damnum

 homi-

hominì inferunt. Quid ſit punctura, *Santes Ardoynus loc. anteà citato* quoque refert. Eſt, inquit, punctura ſolutio continui à re multum acutâ (ut eſt aculeus veſpæ, vel apis, & ſcorpionis) qualicunque (addo punctim) facta.

CAPUT TERTIUM

Subjectum explicat.

CORpus humanum animalium morſibus & puncturis eſſe obnoxium, non indiget prolixâ argumentorum ſerie, quæ verò partes in morſibus & puncturis venenatis præ cæteris afficiantur, diligentius inquirendum. Quorundam ea fuit opinio, omne venenum morſu inflictum primò cordi eſſe inimicum, illudque ſtatim petere: Verùm ſicut aliàs non omnia animalium venena antipathiam peculiarem primùm cum corde habent, & illud ſtatim occupant, ſed alia aliis à naturâ pernitiale bellum indixerunt partibus, ſic in animalium morſibus eadem videtur obſervari varietas. Certè virus caninum, cordi & cerebro præprimis dicitur inimicum, lepus marinus pulmonibus, Cenchris ſerpens jectori & inteſtino jejuno & colo uti *Dioſcorid. l.2. c.52.* habet, Cantharides veſicæ, torpedo manibus &c. Dicimus ergò locum affectum in morſibus præprimis & puncturis venenatis non eſſe unicum, ſed plures, omnes nimirum partes principes, modò cor, modò cerebrum, modò jecur. Cor enim affectum eſſe, leipotymia, palpitatio cordis, anxietas, inquietudines, ſubita & repentina interdum mors, aliaque ſymptomata, quæ non niſi corde affecto fieri poſſunt, demonſtrant. Cerebrum occupari, quanquam in aliis magis, in aliis minus, furor & inſania denotant. Jecur laborare, obſtructiones, icterus, quæ non rarò demorſis ſupervenit, oſtendunt. Conſecutivè partes corporis

poris reliquæ, imò univerſa complexio ac moles humorum in corruptionem trahitur, totumque corpus, quòd ſymptomata quæ ſeqvuntur ſatis ſuperque probant. Cor interim vix unquam immune eſſe, ubi venenum penetravit in corpus, facilè intelligit, qui venenorum naturam cordis œconomiam, & quæ hauſta venena conſequuntur ſymptomata, ſibi revocat in memoriam.

CAPUT QVARTVM
Cauſam conſiderat.

Morſuum & puncturarum cauſa eſt animal mordens vel pungens: Proxima autem & immediata cauſa morſuum ſunt dentes, vel quæ his reſpondent. Dentes quamvis homini, animali ſecundum *Galen. l. 11. de uſ. part. c. 18.* politico & manſueto, principaliter ad eſculentorum comminutionem & vocis articulationem ſint dati, nec ut armorum vice utatur ſicut bruta, ſæpè tamen contingit, ut noxam homo homini dentibus inferat. Pueri certè irâ accenſi non rarò mordent à quibus fuerunt offenſi: Obvios etiam ſæpè dentibus impetunt Phrenetici, Maniaci, à cane rabie correpto demorſi. Feris autem præcipuè etiam ad invadendum & ad defendendum dati, hanc nocendi vim à naturâ, ut inſtrumenta acceperunt. His autem quandoque quaſi cæſim per inciſores dictos vulnerant, quandoque frangunt per caninos, quandoque atterunt per molares: quandoque & inciſio & attritio & fractura ſatis eſt evidens. Dentibus reſpondent gingivæ præduræ & aſperæ; ut ſupra notatum; item maxilla amiſſis dentibus & obliteratis alveis in circuitu acutior facta & durior in ſenibus, item unum os pro ſuperiori ordine dentium æqualiter extenſum, quale Pruſiæ Regis Bithyniæ filio fuit, teſte *Valer. Maximo*

l. 1.

l.1.c.8. Pyrrho Epirotarum Regi, teſte *Plutarch.* in vita ejus, aliis, quos notatos vide ap. *Joh. Anton. van der Linden Medic. Phyſiol. c. 13. art. 3. Schenck. obſerv. Medic. c. d. dentibus Thom. Barthol. Anat. reform. l. 4. c. 12. & hiſtor. anatom. Cent. 1. hiſt. 35.* Nec non roſtrum avium, quod ſive aduncum, ſive latum, ſive aliter formatum, illæ pro labiis & dentibus à providâ rerum naturâ acceperunt, cum dentes nulli volucrum, præter veſpertilionem notante *Plinio hiſt. nat. l. XI. c. 37.* Denique acies pinnarum piſcium quorundam, ut infrà notabimus. Puncturarum proxima & immediata cauſa eſt aculeus, quem in partem mollem adigunt illo armata animalcula. Cum verò malignitatis multum in ſe habeant plurium animalium morſus & puncturæ, per hos venenum partibus læſis communicari, nobis cum majori parte Medicorum eſt veroſimile; illudque per venas, arterias, nervosque, tum mediante illâ Hippocratis ξυρροία ϗ ξυμπνοία in univerſum corpus diffundi, horrendaque excitare ſymptomata, quæ nullà manifeſtâ qualitate poſſunt deduci. A communicato veneno deducimus illa; 1. quia ſi exceſſus qualitatis manifeſtæ eſſet cauſa illorum, neceſſe eſſet eundem vel intenſiorem ejusdem qualitatis gradum in aliis rebus eundem edere effectum, quod experientia redarguit. 2. Non opus eſſet medicamentis à totâ ſubſtantiâ, ut Medici loqvuntur, agentibus, curationem adornare, quorum occultas proprietates & agendi modum nemo mortalium capere poteſt: v.g. ſi quis ab hæmorrhoo demorſus ex omnibus corporis meatibus imo poris proruptionem patitur ſanguinis; vel ſi quis à Tarantulâ demorſus admirando ſaltandi deſiderio tenetur. Horum effectuum cauſam malè dixeris caloris exſuperantiam: Cur enim non ſuperveniant affectibus, in quibus ſummi caloris indicia, lin-

guæ

guæ ſiccitas,aſperitas,nigredo,oris,gulæ,ventriculi ardor, ſitis maxima &c. Malè quoque frigoris exceſſum, cur enim nil tale videas in affectibus frigidiſſimis. Ita nec à ſiccitate,nec ab humiditate: Nulla etiam harum qualitatum oppoſita affectus ſimiles expugnabis. Agnoſcimus E. veneni occultam proprietatem, æquo animo ferentes, quod quidam putent, hac nos ratione ad ignorantiæ aſylum confugere: Pridem enim ex Scaligero didicimus; *Nos in tenui rerum luce caligare, in mediocri cæcutire, in majori cœcos eſſe, in maximâ prorſus inſanire:* & boni viri eſſe, quædam æquo animo velle neſcire. Qui hodiè ſedulò & curiosè,plenè & planè perquiſiviſſe omnia videri volunt, diſcant vel Scaligero duce,nos umbratili intellectu noſtro omnia exactiſſimè,clariſſimè ac diſtinctiſſimè capere posſe,velle nobismet ipſis perſuadere, eſſe inſignis arrogantiæ: quem fugit Galenus non ſemel faſſus ſibi hærere aquam,fugit Hippocrates agnoſcens in morbis τὸ θεῖον?

Caput Quintum

Differentias exhibet.

MOrſus animalium ſunt duplices, alii enim ſunt venenati,alii verò minimè. Venenati dicuntur, qui à virulentis beſtiis inferuntur,cujusmodi ſunt Aſpis, Dipſas, Natrix,Vipera,Hæmorrhous,Baſiliſcus, Tarantula, Amphisbæna,Scytale,Cenchris,Dryinus,Draco, ſerpentes quidam noſtrates,canis rabidus aliaque animalia rabida & ſimilia. Differunt autem hi morſus venenati multis modis: Primò ratione ſubjecti,experientia enim teſtatur unum idemque animal hunc citius illum tardius, hunc intra diem, illum intra 4.l.6. dies morſu jugulare. Sæpè qui uno eodemque tempore morſu animalis ejusdem læſi,diverſis tamen tem-

poribus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem patientis diſpoſitio requiritur, & actio non recipitur per modum imprimentis, ſed per modum ſubjecti recipientis; hinc videas imbecilla corpora citius, firma & robuſta tardius veneno necari: Hinc ſenes citius veneni vi ſuccumbunt quam juvenes, quoniam in illis magna jam facta eſt caloris nativi imminutio, facillimè igitur quod ſupereſt à veneno poteſt extingui, cum contrà vegetus ille juvenum calor veneno fortius reſiſtat, nec ita facilè ab illo ſeſe deſtrui patiatur. Quod de ſenibus dictum fuit, idem quoque de tenerâ ætate, omnibusque quibus corporis διάθεσις & valetudo minus eſt firma, intelligi debet. Secundò differunt ratione cauſæ, non enim in omnibus animalibus idem venenum eſt, ſed non tantum in hoc vehementiſſimum & pernicioſiſſimum, adeò ut unâ tantum horâ ſæpius hominem conficiat, ut in Aſpide, Ceraſte, videmus, in aliis verò minus vehemens, ut in Viperâ, in aliis denique his longè imbecillius, ut in Scorpione, Cane rabido; ſed & in uno eodemque animali alio atque tempore venenum majorem minoremve habet activitatem: Sicut videmus hyemali anni tempore ſerpentum venenum tam violentum non eſſe ac æſtate, quo tempore exaltatum quaſi videtur. Imò formâ & ſpecie differunt, unde tam varii effectus, & horrenda quandoque phænomena. Unde tertio differunt ratione ſupervenientium ſymptomatum, alii enim convulſiones, deliria, ſaltandique libidinem inducunt, alii mæſtitiam timiditatemque pariunt, alii dolores vehementiſſimos, inflammationes, icterum, febres, excitant, alii alia. Cur autem in aliquibus hoc vel illud ſymptoma magis producatur, in aliis non, ex patientis ratione vel agentis fieri puto, pro ratione ſcilicet fortitudinis vel imbecillitatis. Quartò

tò ratione locorum, quæ enim feræ arentium, montoſorum & ſole peruſtorum locorum indigenæ ſunt, promptius interimunt, quam quæ humidorum & paluſtrium, quod quoque *Ariſtoteles l. 8. c. 29. de hiſt. animal.* teſtatur. Quintò ratione moris, in allis enim venenum nunc tardius nunc citius ſe ſe exerit, & non ſolum menſes, ſed & totos interdum annos in corpore noſtro latet; exemplum illius quod tardius ſeſe exſerit, habemus in cane rabido, cujus venenum rarò ante vigeſimum diem ſeſe prodit, interdum poſt trigeſimum, in multis nonniſi poſt 4. ſex aut octo menſes, in quibusdam etiam poſt annum, uti *Fracaſtor. l. 2. de morb. contag. c. 10.* ſcribit. Teſtatur id quoque *Albertus Magnus l. 7. hiſt. animal. c. 2.* ubi ſe vidiſſe hominem ſcribit, demorſum à cane rabido, cui anno ſeptimo poſt locus cicatricis inflammari incepit, ita ut intra duos dies vitam cum morte commutare fuerit coactus. Contra verò non ita poſt longum intervallum vim ſuam oſtendunt ſerpentes, Dipſas, Vipera, Natrix, Aſpis, quam primum enim hi momorderint, illorum venenum à demorſis miſerrimè ſentitur, & ſymptomata ſtatim accidunt gravia.

Porrò non Venenati morſus dicuntur, qui ab animalibus non ita virulentis imprimuntur, cujusmodi ſunt canis domeſticus, felis, ſimia, homo (fallitur enim & fallit *Plinius quando l. 11. hiſt. Nat. c. 37.* ſcribit hominum dentibus ineſſe quoddam virus) urſus, aſinus, ſues tàm domeſticæ quàm ſylveſtres, equus, leo & id genus alia. Poſſet autem quis in dubium vocare, an equi, aſini, urſi vel leonis morſus non ſint venenati? Credunt id nonnulli, ob graviſſima quæ pariunt ſymptomata, præcipuè autem quod plerumq; in gangrænam & ſphacelum terminentur. Sed dixerim morſus horum animalium per ſe non eſſe venenatos, ſed

per

per accidens tamen fieri poſſe, ſi nimirum rabie corripiantur; venenati enim per ſe ſi eſſent, parva vulnera non minus ac magna periculoſa eſſent, quemadmodum in morſibus ſerpentum, canis rabidi, aliorumque animalium fieri videmus, ubi minimum quidem vulnus, ſi parum neglectum fuerit, mortem inferre potens eſt. Quod autem ſymptomata iis ſuperveniant gravia, exinde fieri puto, quod animalia iſta tanquam robuſtiſſima, vim habeant maximam contundendi & conterendi muſculos, venas, arterias, imò & ipſa interdum oſſa, unde dolor maximus, inflammatio, quæ pediſſequa doloris, & tandem gangræna vel ſphacelus. Poſſumus interim largiri ambabus manibus, eſſe aliquid in omnium ferarum etiam non venenatarum morſibus magis dolorificum & cacoëthes, quàm in communibus vulneribus ab aliis cauſſis inflictis. *Paræus l. 20. c. 9.* credit, quod aliquid in eorum ſalivâ & ſanie inſit naturæ noſtræ inimicum, quod malignam ulceri qualitatem inurit. Cæterum hi morſus non venenati variè quoquè differunt; alii enim magni, alii parvi ſunt; in aliis arteria læſa, vel nervus, vel vena, in aliis minimè; his ſymptomata ſuperveniunt gravia, ut gangræna, convulſio, ſphacelus, illis non; alii cum fractura oſſis fiunt, quod robuſtiora illa animalia ut plurimum faciunt, aliis minimè; & quæ differentiæ poſſunt eſſe plurimæ: ſufficiant iſtæ.

Puncturarum differentias breviter quoque conſiderabimus. Poſſunt autem illæ quoque duplices dici, nimirum vel venenatæ, vel veneni expertes. Venenatæ ſunt, quas animalia venenata induxerunt, ut ſcorpii, phalangii &c. Non venenatæ, quas animalia veneni expertia inflixerunt, ut apes, muſcæ &c. Poſſet autem hic quoque controverſia agitari, ad quamnam ſcilicet claſſem veſparum

pun-

punčturæ ſint referendæ, an ad venenatam vel non? Si Hildano viro aliàs fide digno credere volumus, minimum illud inſectum maximum venenum in ſe continere deprehendemus; ſcribit enim *obſ.77. cent. 4.* de matronâ aliquâ, quæ cum punctionem circa carpum à veſpâ accepiſſet, non ſolùm in lipothymiam incidit, ſed & die ſequenti epidermidem per totum corpus ſeparatam ſenſit, quod absque veneni præſentiâ accidiſſe, nemo dixerit. Quid igitur ſtatuendum? Anne veſpæ vel earum punčturæ pro venenatis habendæ? Dico quod non; venenatæ enim ſi eſſent, talia quoque ſymptomata ſemper producerent, quæ animalia venenata, quod tamen minimè vel rarò fieri, experientia quotidiana docet; ſingulis enim diebus ruſtici earum punctiones patiuntur, qui tamen neque in lipothymiam incidunt, neque epidermidem amittunt, neque alia ſymptomata quæ punčturas venenatas ſequuntur, ſentiunt. Dicimus igitur aut veſpam illam alicui rei venenatæ inſediſſe, quod talia ſymptomata ſint ſecuta, aut aliquam rem venenatam planè comediſſe, quod interdùm fieri, *Plinius l. 11. c.53.* teſtatur. Reliquæ punčturarum differentiæ in morſuum differentiis videri poſſunt & elici, mittimus igitur B. L. ad illas. Hoc addendum, quod alia animalia noceant aculeo, quem in ore gerunt, ut muſcæ, vel in caudâ, ut ſcorpius terreſtris, paſtinaca marina, vel in pinnis, ut piſces quidam *Foreſtus obſ.34. l. 6.* ſe hominem vidiſſe aſſerit, qui cnm in mari nataret, & piſcis ille acanthius marinus dictus clam jaceret, ad ejus pinnas venenoſas cum digitum pedis offendiſſet, tanto dolore afficiebatur, ut homo ferè inſanus exinde factus ſit: Vel in aliis corporis partibus, ut ſcorpius marinus, qui teſte *Rondeletio de piſc. l.6. c.19.* tot aculeos habet in capite, ut ſine noxâ ferè tractari non

 poſ-

poſſit,& in dorſo quoque ſpinam venenatam gerit: ut & ſcorpæna aliique piſces.

CAPUT SEXTUM
Signa Diagnoſtica perpendit.

Elegans eſt ſententia *Hipp. lib. de Medico,* ubi ſolus is, inquit,qui ſignorum cognitionem habuerit, ritè curationem adgreditur. Ut igitur monitum tanti viri obſervemus,ſigna morſuum & puncturarum diligenter examinabimus. Signa morſus vel puncturæ interdum ſatis manifeſta, impreſſa veſtigia dentium vel aculei : interdum obſcuriora, deficiente etiam relatione ægrotantis , ſi v.g. ægro ſomno ſopito punctura accidit. Semper autem per ſigna cognoſcendum an morſus vel punctura veneni particeps. Morſum venenatum eſſe, partim ex ægri relatione, partim ex ſupervenientibus ſymptomatis innoteſcit : Ex ægri relatione,ſi fatetur à talibus animalibus morſum provenisse, quæ venenata ſunt. Ex ſupervenientibus ſymptomatis,ſi iſta accedunt ſymptomata , quæ aliis venenis ſupervenire ſolent: v. g. quando pars læſa ſtatim intumeſcit, inflammatur,dolore graviſſimo corripitur, aut ejus color naturalis perit aut mutatur, nigricat ſcilicet vel livet, laborans gravibus moleſtiis angitur, lipothymiâ vel convulſione corripitur, & alia accedunt ſymptomata, quæ venenis ſumptis ſupervenire ſolent. Cum autem neque hoc ſufficiat,ſcire morſum vel puncturam eſſe venenatam,cum quodlibet venenum promptius proprio ſuo alexipharmaco expugnetur,ideò operæ pretium,cujusque ictu vel morſu communicati veneni,ſigna in promptu habere, tradita nobis à *Dioſcoride,Paulo, Aëtio* aliisque. Ab Aſpide igitur ut incipiamus,ſerpente longè venenatiſſimo,de quo etiam

omnes

omnes ferè ſcriptores primò tractant, ſciendum demorſis ab illo ſupervenire capitis gravitatem, oculorum caliginem, ſenſuum hebetudinem, ſtuporem, ſomnolentiam, faciei pallorem, corporis refrigerationem & id generis alia, quæ apud auctores fuſius deſcripta, videri poſſunt. Hoc autem notandum, quod exiguum infligat vulnus, quod omnem ferè oculorum aciem effugit, imò & illud, quod morſu ſuo dolorem ferè nullum excitet, adeò, ut ſicut *Galen. de Theriac. ad Piſon. c. 8.* refert, Cleopatra Ægypti Regina maluerit (periculo prius facto in ancillis, quarum miniſterio ad corporis cultum utebatur) ſe aſpide quam alio veneni genere interimere. Vid. *Ælianus hiſtor. Animal. l. IX. c. 23.* ubi mortem ex aſpidis ictu plenam lenitudinis æſtimatam notat, quod & confirmat *Galen. loco citato in fin. cap.* addens, ſe ſæpè in magnâ Alexandriâ ſpectaſſe, cum aliquem condemnatum ſine longa dilatione & cruciatu necare vellent, aſpides pectori admoviſſe. An frigidæ vel calidæ ſi temperiei, valdè controvertitur. Dipſadis morſus cognoſcitur ex eo, quod magna ſiccitas & inflammatio, non internarum tantum ſed externarum quoque partium adſit, unde intolerabilis atque inextinguibilis ſitis, adeò, ut quamvis æger indeſinenter bibat, nullum tamen inde ſentiat levamen, ſed more hydropicorum, *quo plus ſunt potæ, plus ſitiantur aquæ:* Quia tamen omnes meatus & ita urinarii quoque exſiccantur & conſtringuntur, largiſſimus ille potus per urinam exire non poteſt, ſed diſtribuitur per venas in totum corpus, unde illud adeò intumeſcit, ut inguina rumpantur, ægerque ſitibundus moriatur.

E Vulnere à Natrice inflicto, primò ſanguis purus exit, poſt ſanies multa, cutis fit arida, puſtulæ emergunt lividæ,

vidæ, oculi caligant, bilis vomitu rejicitur, vertigo ingruit, dolor mutat locum. Sortitur ſerpens iſte ſecundum loci quem inhabitat diverſitatem, diverſa quoque nomina: Hyeme enim quando in ſtagnis & paludibus degit, Hydrus vocatur, æſtate verò & autumno ſiccam terram inhabitans, Cherſydros dicitur, & atrociora infert ſymptomata, quando terræ incola. Signa quibus viperarum morſus cognoſcuntur, ſunt ſequentia, juxta *Paræi lib. 20. c. 16.* Dolor pungens ſtatim oboritur, pars in molem attollitur ampliſſimam, indeque univerſum corpus, niſi occurratur, exudat è vulnere craſſa & cruenta ſanies, ſurgunt in ambitu veſiculæ, quales ab ambuſtione fieri ſolent, crebrâ ſyncope prehenduntur ægri, cum ſudore frigido, mortis prænuntio, niſi partibus nobilibus antequam illas venenum invaſerit, remediis opportunis conſultum fuerit.

Porrò ab Hæmorrhoo aliquem demorſum eſſe, pathognomonicum ſignum eſt ſanguinis profluvium, ille enim non ſolum, per vulnus inflictum, ſed per omnes quoque corporis partes excernitur, per vias tàm conſuetas, ut hæmorrhoides, nares, uterum, quàm inconſuetas, ut aures, oculorum angulos, dentium gingivas, unguium radices, per os, vomitum, tuſſim, alvum, imò per omnes corporis poros atque meatus. Quæ omnia, quoniam *Lucanus l. 9. Pharſal.* elegantiſſimis verſibus expreſſit, non potuimus committere, quin illos hîc inſereremus, ſunt autem ſeqq.

Impreſſit dentes hæmorrhois aſpera Tullo,
Magnanimo juveni, miratorique Catonis,
Vtque ſolet pariter, totis ſe effundere ſignis
Corycii preſſura croci: ſic omnia membra
Emisêre ſimul rutilum pro ſanguine virus.
Sanguis erant lacrymæ, quæcunq; foramina novit

Humor

Humor, ab his largus manat cruor, ora redundant
Et patulæ nares: ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum eſt pro vulnere corpus.

Morſus Baſiliſci ſigna ſunt hæc: maxima oritur totius corporis inflammatio, pars affecta flavo tingitur colore, pili defluunt, caro liqueſcit & fruſtillatim decidit, morſusque brevi temporis ſpatio vitam finit, uti *Sennert. l. 6. part. viij. c. 12.* teſtatur. Notandum autem Baſiliſci nomine, duo animalium genera apud autores venire; unum quod è ſerpentum genere, quod agnovit *Galenus*, *Aëtius*, *Avicenna*, aliique Medici, de quo jam diximus, & ſigna iſta intelligenda ſunt, alterum avis genus, quod ex ovo galli gallinacei provenire creditur: tale, an in rerum naturâ exiſtat vel unquam exſtiterit, eleganter *Excell. Strauſius M. D. & Profeſſ. in alma Ludoviciana celeberrimus, Patronus & Hoſpes quondam noſter perpetuâ gratitudine proſequendus in ſuo tractatu de ovo Galli* oſtendit.

Tarantulæ morſus ex ſequentibus dignoſcitur ſignis. Quidam perpetuo canunt, alii rident, flent, alii clamitant, alii premuntur ſomno, ut vix excitari poſſint, alii contrà perpetuis vigiliis diſtrahuntur, alii vomunt, ſaltant alii, ſunt qui ſudent, tremant, obſtupeſcant, alii aliis doloribus cruciantur & delirantibus ſimiles efficiuntur. Quod ſi autem hæc ſymptomata admiranda ſint, non minus curandi ratio admirationem quoque merebitur, ſola enim ferè muſica vim habet mutandi hoc malum, uti infrà oſtendemus.

Morſui Amphisbænæ & Scytales ea contingunt ſymptomata, quæ viperæ morſibus. Item morſui Cenchris, quamquam huic graviora, ſequuntur enim illum putrefactiones & carnium defluxus, uti *Aëtius c. 27. ſerm. 13.* habet.

A Dryino demorſis illa ferê ſuperveniunt ſymptomata, quæ morſui natricis ſupervenire ſolent.

Morſum Draconis mitiora ſequuntur ſymptomata, imò credunt multi, illos nihil veneni in ſe continere, alii verò veneno non carere illos aſſerunt, præprimis in regionibus calidioribus. Si *Lucano* credere volumus, dracones in illis regionibus erunt venenati, cecinit enim *lib.9.* ita:

Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa.

Dracones, quoniam plurimis regionibus ignoti, ideò forſan veneni eorum natura non ſatis explorata. Diverſa prorſus ſigna proponunt *Avicenna & Nicander in theriacâ,* ut notat *Ulyſſ. Altrovand. hiſtor. ſerp. & Drac. l. 11. c. 1.*

Serpentes in Germaniâ noſtrâ quando mordent, oritur in loco affecto tumor, dolor & calor inſignis, ſanguis primò purus, poſt ſanioſus & graveolens exit, facies flaveſcit & livida eſt, reliquaque accidunt ſymptomata, quæ peregrinis, mitiora tamen & leviora. Signa & ſymptomata morſus canis rabidi, alia propria ſunt, alia communia. Propria ſunt, quod homo fiat cogitabundus, meticuloſus, ſolitudinem captet, hominum ſocietatem fugiat, lucem odio habeat, canum ritu latret, tandemque aquam expaveſcat & horreat; unde antiqui miſſis aliis ſymptomatibus hunc affectum hydrophobiam appellarunt: Verum non ſolùm ab aquâ abhorrent, ſed & ab aliis liquidis, vino, juſculis. Communia ſigna ſunt delirium, motus convulſivi, febris, &c.

Quoniam autem cognoſci debet, num canis, qui vulnus inflixit, rabie correptus fuerit nec ne; canis rabioſi indicia breviter quoque oſtendemus. Illa autem nobis

exhibet *Galen. lib. de Theriac. ad Piſon.* his verbis: Si audieris canem, qui aliquem momorderit, gracilem corpore & ſiccum, oculis rubentibus, caudâ demiſsâ, ſpumâ ex ore fluente, præterea linguâ foras porrectâ & tanquam bile coloratâ, obvium quemquam inſiliiſſe, citra cauſam cucurriſſe, deinde rurſus ſubitò conſiſtentem cum irâ quadam magis furenti non ipſi prævilos momordiſſe, hoc inquam, ſi in eo ſic habere audieris, ſtatim rabioſum canem fuiſſe intelliges. Sed quæret aliquis, an alia quoque animalia præter canem in rabiem agi poſſint? Negat id *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* Verùm experientia ipſi reclamat, notisſimum enim eſt, non ſolum canes, ſed & lupos, equos, feles, ſues, boves &c. rabie corripi. Dicendum igitur, ut Galeni authoritas conſervetur, mentem forſan fuiſſe, canes cæteris animantibus rabiei magis eſſe obnoxios, id quod à veritate non alienum. Nonnulli ſi incerti ſunt de rabie & veneno animalis, ſumunt fruſtum panis, imbuunt cruori vulneris, & animali ſano illud porrigunt, quod comeſtum, ſi ei ſymptomata quæ ſupervenire ſolent, non intulerit, rabiei & veneni illud expers pronuntiant.

Et hæc ſunt ſigna & ſymptomata morſuum venenatorum præcipuorum.

Non venenati cognoſcuntur, ſi animal quod momordit non venenatum, ſi ex prædictis ſymptomatibus nulla adſint, vel leviora ſaltem, ut inflammatio, dolor, &c. Febres autem his morſibus non rarò ſuperveniunt, item gangræna & ſphacelus, uti dictum.

Puncturarum ſigna & ſymptomata nunc quoque tradenda. Ab animalibus autem venenatis, ut rurſus quoque incipiamus, primas ſcorpioni dabimus. Horum cum ſint varia genera, quæ apud *Grevin. de ven. l. 1. c. 14.* videri posſunt,

ſunt, accidentia quoque procreant diſſimilia. Pleruṁque autem ſequentia adſunt ſymptomata: Acerbiſſimus non ſolum in parte affectâ, ſed & in toto corpore exoritur dolor, locus referente *Paul. l. 5. c. 8.* incipit inflammari, rubet, nunc fervor, nunc frigus viciſſim invadit, ſudor ipſos comitatur, tremor, extremorum perfrictio, pili rigent, cutis fit diſcolor, ſe grandine percuſſos ægrotantes putant, uti *Galen. l. 3. de loc. aff.* habet: præterea ipſos nervorum contractio comitatur, unde ſubſequitur riſus Sardonius vulgò dictus, hoc eſt coactus, qui fit, quod nervi ad ſuum principium ſeſe retrahant, & quæ id generis alia, quæ apud ſcriptores paſſim reperiuntur.

Phalangii punctura vix conſpici poteſt, inqnit *Aëtius c. 8. ſerm. 13.* frigiditas adeſt circa genua, lumbos ac ſcapulas, univerſum corpus intumeſcit, quibusdam urinæ emittendæ difficultas adeſt, cum pudendi tentigine & dolore, ſi verò minxerint, aquoſæ ipſorum ſunt urinæ, quædam aranearum textis ſimilia in ſe habentes, uti *Aëtius l. c.* refert. A ſcorpione marino qui fuerint icti, moleſtos cruciatus ſentiunt, accidunt & interdum convulſiones & laſſitudines referente *Sennert. l. 6. p. 8. c. 42.*

Paſtinacæ marinæ ictum ſequitur dolor in parte læſâ vehemens, caro circa plagam nigreſcit & ſtupet, quæ ſi digitis comprimatur, ſaniem emittit atram, craſſam, & malè olentem, uti *Sennertus ibidem* teſtatur.

Ictum apum & muſcarum in parte affectâ ſequitur dolor vehemens, qui tàm diu durare ſolet, donec aculeus relictus exemptus fuerit: relinquit autem plerumque ſtimulum apis, non veſpa, uti *Mathiol. l. 6. c. 41.* ſcribit. Hos autem quos veſpa pupugit, eadem concomitantur, ſed intenſiora, præprimis ſi anteà cadaveribus venenatorum

ani-

animalium inſederit, aut, quod *Plinius l. 11. c. 53.* teſtatur, ſerpentibus planè victitarit.

Caput Septimum
Prognoſtica refert.

INgenua videtur confeſſio *Galen. comm. 3. in progn. Hipp. text. 41.* Nunquam errare in prædicendo ſuprà captum hominis eſt, quàm minimum errare, artificis ſolius. Hanc noſtram facimus, enarraturi prognoſtica in morſibus & puncturis animalium. Omnes autem morſus qui à venenoſo animali ſunt inflicti, longè graviores & periculoſiores ſunt illis, quos animalia non venenoſa induxêre. Et quamvis morſus venenati interdum ſint exigui, mortem tamen afferre poſſunt, cum aliàs non venenati, quamvis magni ſanari poſſint, ſymptomata enim non ita gravia ſunt & contumacia, veluti in morſibus venenatis, ubi optimis remediis adhibitis ſæpiſſimè non cedunt. Cæterùm quoniam ſigna Diagnoſtica peculiaria dedimus, prognoſtica quoque quod & alii fecêre, trademus, incipientes ab Aſpide, quæ quoniam pernicioſiſſimum venenum habet, quàm citiſſimè hominem interficit, ut ejus morſus ferè inſanabiles habeant: Eſt tamen quædam differentia pro diverſitate aſpidum, quam deſignat *Galen. l. de theriac. ad Piſon. c. 8. Aëtius ſerm. 13. c. 20.* tale prognoſticum ſiſtit, ſi ſcire velis an victurus ſit percuſſus, centaurium cum vino bibendum præbeto, ſi evomet pharmacum, morietur, ſi non, vivet. Dipſas licet non tàm citò veluti Aſpis enecet, morſum tamen periculoſum infert, urinam enim ægrotantes excernere nequeunt, quæ in totum corpus diffuſa illud intumeſcere facit, ut ſæpius circa inguina rumpatur, ægerque ſitibundus moriatur.

Natrix morſu magis nocet, quando terram occupat, quam dum in aquis commoratur, & ſcribit *Ælianus l. 8. de animal. c. 7.* Cherſydri venenum ita pernicioſum eſſe, ut is qui mortuum ſaltem attigerit, ſtatim intereat. Vipera medium quaſi inter ea quæ ſtatim interimunt, & ea quæ tardius interimunt, ſtatuitur. Utrum verò fœmina aut mas venenum lethalius inferat, apud authores diſputatur. Nos fidem habemus illis, qui experientiâ edocti, tradunt maris venenum eſſe pernicioſius: quia ratio non repugnat. Hæmorrhous qualem morſum inferat, facilè æſtimabit, qui ſanguinem cum Galeno pro communi partium corporis noſtri alimento & fomento caloris nativi habet, ille enim cum per totum corpus, vias tàm conſuetas quàm inconſuetas, excernatur, procul dubio mortis cauſa erit, tantum enim caloris quantum ſanguinis, tantum vitæ, quantum caloris. Baſiliſco ſerpenti magna in necando eſt rapiditas, ad ſolum tamen conſpectum ejus, vel ſi audiatur, uti alii volunt, homines interimi, non facilè crediderim: ſi enim ſolo oculorum intuitu hominem interficit, non equidem video cum *Cardan. l. 1. de venen. c. 16.* quomodo factum ſit, ut ii qui ipſum viderunt, ejusque faciem adnotarunt, vel audiverunt, ex quorum poſteà relatione hujus feræ hiſtoriam deſcripſerunt, incolumes evaſerint, præſertim cum tàm parvum ſit animal, ut non niſi è propinquo loco conſpici poſſit.

Prognoſin Tarantulæ quod ſpectat, malum periculo non vacat, etſi Sennertus ex mille demorſis vix duos interire affirmet; præprimis autem ſi morſum æſtu anni flagrantiſſimo intulerit, & homini vel jejuno, vel in ſenectute conſtituto. Prognoſis Amphisbænæ & Scytalæ convenit cum viperarum: Item quoque ſerpentis miliaris, qui aliàs

Cen-

Cenchris dicitur, & Nicandro Leo appellatur, quod æquè ſit ferox & crudelis. Dryinus tantæ venenoſitatis ſerpens dicitur, ut non ſolùm morſu hominem enecet, ſed etiam Medici ægrotanti medicamenta applicantis manus excoriet. Imò dicunt eum pravè olere, ſi quis eum interimat, illoque ſuo fœtore omnium aliorum odorum, quamvis præſtantium, ſenſum auferre.

Draconum morſus non ita periculoſi ſtatuuntur, præprimis in frigidis regionibus. Serpentes Germaniam noſtram inhabitantes, licet non tam citò enecent veluti peregrini, morſum tamen lethalem inferunt, ni in tempore ægrotantibus ſubvenias. De morſu canis quidam tale prognoſticum ſiſtunt: ſi fuerit rabioſus qui momordit, ſequenti die demorſi peribunt; ſi non fuerit, vivent; quod tamen ita ſimpliciter determinare noluerim; cum experientia confirmet, morſus qui pro deploratis habiti ſunt, præter opinionem fuiſſe ſanatos, quosdam verò qui per ſe lethales non fuêre, per accidens tamen tales factos eſſe, ob Medici ſcilicet vel Chirurgi & adſtantium negligentiam, rerumque neceſſariarum defectum. Experientia interim fidiſſima rerum magiſtra docuit, ſi medicamenta ſtatim adhibeantur, antequam venenum invaleſcat, & cerebrum invadat, demorſum ſervari poſſe, & præcaveri ne in hydrophobiam incidat; illa autem ſi acceſſerit, vix quisquam evadet, ſed moriuntur plerumque in furore. Expertus id magno ſuo malo *Baldus Juris conſultus* dicitur; fortè enim à catulo quem in deliciis habebat, in labia leviter morſus, cum illum rabie correptum neſciret, & vulnus ob exiguitatem negligeret, paulò poſt rabioſus interiit, fruſtrà tum adhibitis remediis omnibus. Neque verò à morſu tantum canis rabidi funeſtum iſtiusmodi periculum

in-

inſertur ſed & ab aliis animalibus; quin ipſe homo homini lupus quandoque eſt, quod in proverbio aliàs dicitur; ſiquidem rabie correptus, ubi alium momorderit, rabioſum efficit, uti *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* ipſaque experientia docet. Neque mirum hoc eſt, cum & irati hominis morſum, mortem non raró ſecutam *Paulus Ægineta l. 5. c. 26. Celſ. l. 5. c. 26.* aliique teſtentur, cujus etiam nonnulla exempla notatu digna *Zacut. l. 3. prax. admirand. obſ. 84.* proponit. Notandum autem, quod hi morſus omnes ſint periculoſiores, ſi cordi vel cerebro ſint propiores, minus verò, ſi partes diſtantes occupaverint: ſi arteria læſa; tunc enim facili negotio venenum ad cor penetrat; ſi nervus aliquis læſus; nam non ſolum dolor ingens excitatur, ſed & cerebro venenum promptius communicatur, & gravia ſymptomata excitantur; ſi verò vena ſit læſa, humores corrumpuntur: Minus periculoſum ſi nullum vas ſit læſum. Convulſiones his quoque non raró ſuperveniunt: fiunt autem illæ vel à punctura nervorum eorumque dolore ingenti, vel à maligno & venenato vapore partem aliquam nervoſam aut cerebri membranas vellicante, ad quem expellendum cum natura inſurgit, contractionem iſtam excitat: quod intelligi poteſt ex *Hipp. ſect. 5. §. 65.* *Quibus ſunt cum ulceribus tumores conſpicui, ij non admodum convelluntur aut inſaniunt: his verò repente evaneſcentibus, ſiquidem poſticâ parte factum ſit, convulſiones & tetani accidunt.* Et *Galen. art. Medic. c. 92.* Nervi, inquit, & tendinis punctura, propter ſenſus vehementiam, & quoniam hæc pars principio (id eſt cerebro) connectitur, prompta eſt ad nervorum convulſionem excitandam, ac tum præſertim cum nihil extrorſum exſpirat, obcæcato cutis vulnere. Prognoſin non venenatorum quod attinet, morſus illi vitæ periculum

non minantur, ſi ritè tractentur, & non magna contuſio adſit, vel dilaceratio carnis, nullaque oſſis fractio: aliàs non ſpernendi ſunt, cum gangræna & ſphacelus ſuperveni-re ſoleant. *Salmuth. cent. 3. obſ. 35.* ex morſu equi in tibiâ Epilepſiam obſervavit. Morſum lupi non rabidi, ſed ſo-lùm irati, malignitatem habere conjunctam *Hild. cent. 4. obſ.* teſtatur: confirmat id quoque *Schenkius in obſ. l. VII. de venen. animal.* qui ſimiliter luporum licet non rabien-tium morſum venenatum probat: ſed non ſatisfacit ratio quam affert, quia ſcilicet in renibus eorum plerumque naſcuntur ſerpentes. Et hæc prognoſis eſto morſuum. Puncturarum nunc quoque tradenda: minantur autem ſummum periculum illæ, ſi animal quod pupugit, vene-noſum. Sic ictus ſcorpionis exitioſus eſt, præprimis in æ-ſtate, & cum fame premuntur, quod omnibus quidem a-nimalibus venenatis commune eſt; necant tamen alii aliis magis, nam octo illorum diverſa ſunt genera, uti ex Ni-candro patet. Dictum quoque id eſto de ſcorpione ma-rino, qui ictu ſuo miſerè piſcatores ſæpè torquet, ut & de ſcorpæna, quæ piſcis eſt littoralis, ſcorpione multò minor, & in dorſo ſolùm ſpinam eamq; venenatam geſtans. Item de paſtinacà marinâ; illa licet (abſciſſo in cauda radio) in cibum veniat, tamen in caudâ habet aculeum ita morti-ferum, ut brevi temporis ſpatio homines aliaque animan-tia ictu perdere poſſit: Imò ſicut *Ælianus l. 8. de animal. c. 26.* ſcribit, ſi ad maximam arborem ſummè virentem a-culeum admoveas & defigas, non multò poſt amittet fo-lia. Mellifluæ apes, tantum abeſt ut ferant ſolum mel, ut iracundiæ quoque prodant fel. Hinc ab apum ictu ortam gangrænam obſervavit *Zacut. l. 3. prax. adm. obſ. 83.*

ex punctura veſpæ circa carpum dolorem ingentem & lipothymiam *Hildan. cent. IV. obſ. 77.* Sicut ex ſimili punctura circa juncturam mandibulæ ulcus inſanabile ſecutum, idem *obſ. 78.* & dolorem horrendum aliaque ſymptomata ex ictu veſpæ ſecuta, theriacalibus externis & internis curata *River. cent. 3. obſ. 88.* Imò quando beſtiolæ iſtæ denſiore agmine in hominem involant, illum interficere poſſunt: ſic enim teſte experientiâ non ſolum homines, ſed & equos aliaque animalia robuſtiſſima interfecerunt.

Caput Octavum
Curationem oſtendit.

Dum circa curationem verſor, mentem meam ſubit illud Damaſceni, *Quibus medemur non eſſe lapides, neque ligna, neque lutum, neq; corium, ſed tenuioris pariter & pretioſioris eſſentiæ opificii Dei, in quo lapſus proclivis quidem, ſed admodum periculoſus exiſtit, & in plerisque præſertim ſubtilioribus naturis, ſæpè ad interitum terminatur.* Summâ ergò ope nitamur, ne quid vel admittamus vel omittamus, quod cavere poſſimus. Eſt autem curatio morſuum & puncturarum præprimis ferarum venenatarum, inſtituenda in tempore, nullâ interpoſita morâ, & talis quidem quæ apta eſt venenum digerere, ac ne in corpus ſubeat, impedire: occupatis enim ſemel principibus partibus, remedia fruſtrà ferè adhibentur, malumque rarò cedit. Cum autem ut ſupra notatum non unius morſus & puncturæ ſint generis, non una etiam omnium poteſt eſſe curatio. Morſus non venenati animalium

robo-

robore dentium pollentium, cujuſmodi Leo, Urſus, Equus, Canis, adjunctam habent inſignem partium mollium contuſionem. Cum autem in hoc, attritis cum carnibus vaſculorum extremitatibus, ſanguini via pateat, & dolor ſummus ex continui ſolutione, attrahat ſanguinem, ne tanta ſuperveniat inflammatio, quam excipiat gangræna & ſphacelus, illico opera danda, ut ſanguinis impetus à parte læsâ avertatur: Id quod præ cæteris auxiliis promptè præſtat Venæſectio Revulſoria. In parte autem affectâ locum habent vulgo dicta defenſiva, quæ ſanguinis in partem affectam influxum prohibent, parata ex bolo, terrâ ſigillatâ, ſanguine Draconis, nucibus cupreſſi, Gallis, Balauſt. fl. roſ. rubr. rad. conſolid. maj. & ſimilibus: in quorum defectu εὐπόριστον Albumen ovi cum aquâ roſ. conquaſſatum cum ſtuppis cannabinis uſurpatur. Impetu ſanguinis averſo, diſcutientia applicanda, ab initio adſtringentibus caſtigata, ne forſan fiat attractio: deinceps autem ſola: ut quicquid P. N. effuſum parti inhæret, digeſtum evaneſcat. Quod ſi autem tanta ſit contuſio, ut ſpes nulla ſuperſit, diſcuſſionem ſatis proficere poſſe, hærente in profundo ſanguine extravaſato, quidam, ſiquidem locus ita ferat, ad extrahendum adhibent cucurbitulas, & quandoque ſcarificatas. Si nulla ſperanda reſolutio, ſupereſt ut in pus materia extravaſata convertatur, locus mundificetur, caro in locum amiſſæ generetur, tandemque cicatrix inducatur. Interim non peccant qui etiam in his morſibus alexipharmaca adhibent, cum ex Cornel. Celſ. multorumque ſententiâ, omnis morſus videatur habere quoddam virus. Morſus autem venenati aliam poſtulant curationem, quam modò adornamus &

D 2 com-

commendamus, non neglectis ſingularibus & ſpecificis in ſingularibus quibusdam animantium venenis, quæ experientiâ probata ſubjungemus.

In hâc autem curatione ad tres collimamus ſcopos. Primus eſt ut venenum in tempore evocetur ſeu extrahatur. Alter ut impediamus ejus commeatum ad interiora: Tertius ut admiſſum Alexipharmacis expugnetur. Ad primum ſcopum faciunt tum medicamenta ἐπισπαστικὰ & ἑλκτικὰ dicta, manifeſtâ qualitate calore nimirum inſigni efficacia, ut ſinapi, pyrethrum, cyclaminus, euphorbium, & ſimilia; tum occultâ virtute venenum ad ſe elicientia, ut ol. ſcorpionum ſimpl. & compoſ. magnum Matthiol. ol. Aranearum Mindereri, ipſorum animalculorum quæ vim intulerunt ſubſtantia contrita impoſita. (quod enim de ſcorpione canit Q. Serenus.

Et cum vulnus atrox incuſſit ſcorpius ardens,
Continuò capitur, tunc dignâ cæde retuſus
Vulneribusque aptus, fertur revocare venenum.

Id de majori non ſine veneno mordentium & pungentium parte verum eſt, videatur eâ de re *Galen. de Theriac. ad Piſon. c. 10.*) Theriaca etiam, Mithridatium, Antidotus Matthioli. Et quamvis nonnulli ſint, qui theriacam & ſimilia haud imponendam putent, quòd venenum intrò compellere credant; eos tamen *Galen.* authoritas convincit, ſcribit enim *lib. de Theriac.* illam, ſi morſibus & puncturis venenatis anteà imponatur, antequam venena ad partes nobiles pervenerint, magno præſidio eſſe: Convincit quoque & ratio eos; theriacæ enim compoſitionem ſerpentum caro ſubit, quæ ſubſtantiæ ſimilitudine allicit,

&

& ut magnes ferrum, aut ambra paleas evocat. Quidam hirudines appoſuerunt, perſuaſum ſibi habentes, illos ſanguinem virulentum ſugere. Quidam admodum laudant ſcarificationes & cucurbitulas. Sunt qui volatilium corpora diviſa imponunt, recenti cruore calentia: Sunt qui podicem gallinæ viventis admovent: Sunt qui pretio conducti ore ſugant, ex parte veneno infectâ, venenum, non jejuni, os ſubinde vino odorifero colluentes, oleum roſaceum ore detinentes, & quod ſugunt ſubinde exſpuentes, ut notat *Avicenna lib. 4. Canon. fen. 6. tract. 3. c. 1.* Qui hoc, quicquid eſt operæ, olim præſtabant, Pſylli vocabantur, nomen accipientes à Libyæ populis, qui Pſylli dicti à Rege Pſyllo, quibus ſtupenda ab antiquitate tribuebantur, ſcilicet, Ingenitum habere virus exitale ſerpentibus, ut cujus odore ſopiant eos ap. *Plin. hiſt. Nat. 7. c. 2. 8, c. 24.* Morſos à beſtiis ſanare ore venenum exſugentes, ipſasque beſtias incantationibus demulcere ap. *Plutarch. in Vitâ Caton. min.* Leviora venenata vulnera ſalivâ curare; periculoſiora hauſtu aquæ, quâ ipſi os colluerant; periculoſiſſima accubitu ſeu applicatione proprii corporis ap. *Ælian. hiſtor. anim. 9. c. 38.* Illos eleganter deſcribit *Lucanus l. IX. Pharſaliæ*

Gens unica terras
Incolit à ſævo ſerpentum innoxia morſu
Marmaridæ Pſylli: par lingua potentibus herbis:
Ipſe cruor tutus, nullumque admittere virus
Vel cantu ceſſante, poteſt. natura locorum
Iuſſit ut immunes miſti ſerpentibus eſſent.

Verum enim verò, an ea quæ præſtiterunt olim Pſylli, naturalem cauſam an verò magicam habuerint, dubium remanet. *Ulyſſes Aldrovandus (hiſtor. ſerpent. & Dracon. l. 1. c. 1. §. veneni ſerpentum medela)* arbitratur, horum præſidiis nullam adhibendam fidem, propterea quod Galenus & ipſe atteſtetur, Marſos populos, qui ſuâ ætate adhuc extabant, contrà ſerpentum virus nullam propriam facultatem poſſediſſe, ſed quibusdam dolis & vanis commentis univerſam plebeculam decepiſſe: quemadmodum hodiè circulatores, qui ſerpentes & viperas non debito tempore venantur, captisque carnes mordendas objiciunt, ut omni veneno ab ore vacuato, felicius coràm populo contrectari poſſint. Quo minus tamen ſimpliciter huic ſententiæ ſubſcribamus, *Celſi* authoritas facit: Ille enim ita *l. 5. c. 27.* ſi cucurbitula non eſt, homo adhibendus eſt, qui vulnus exſugat. Neque herclè ſcientiam præcipuam habent, hi qui Pſylli nominantur, ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam venenum ſerpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipuè utuntur, non guſtu, ſed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipſa tutò eſtur: ictus ejus occidit: Et ſi ſtupente eâ (quod per quædam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ejus ſalivâ noxa eſt. Ergò quisquis exemplum Pſylli ſecutus, id vulnus exuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem præſtabit. Illud intereà anteà debet attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat. Expeditiſſimum etiam auxilium eſt uſtio; illa namque uti *Matth. in Comm. in Dioſc. Mercurialis* aliique habent, omnibus venenatis morſibus valdè prodeſt, quod uſtio vim veneni

neni domare valeat. Uſtione peractâ, cruſta celerrimè removenda; ſic enim quam citiſſimè veneno patebit exitus, nam cruſta facit ut venenum retineatur, & ad interiora penetret. Sin locus uſtioni minus idoneus, aut æger illam, formidans ignem, recuſet, cauſtica & eſcharotica adhibenda, quâ in re cæteris præſtare dicitur argentum ſublimatum, unguentis refrigerantibus admiſtum, quo minus doloris inferat. Imponantur deinde emplaſtra attrahentia ex Galbano, pice nigrâ, terebinthinâ, aliisque gummoſis & reſinoſis. Pulvis Mercurii in hoc caſu valdè commendatur, quia virulentam ſaniem evocat, nec vulnus tam citò claudi permittit. Ad alterum ſcopum facere creduntur ligaturæ arctiſſimæ in parte ſuperiore, conſtrictis vaſis: amputatio ipſius partis læſæ, ſiquidem talis ſit, quæ ſine vitæ periculo truncari poſſit, ut digitus manus vel pedis. Exemplum recenſet *Sennert. l. 6. prax. part. 5. c. 7.* Ad tertium faciunt alexipharmaca ſtatim propinanda, ut venenum accedens quaſi non admittant ſed quaſi repellant; continuanda, ut illud quod penetrat extinguant, & pravam diſpoſitionem relictam corrigant. Hæc vel ſimplicia vel compoſita. Simplicia *Radices* Vincetoxici, Angelicæ, Imperatoriæ, Petaſit. Scorzoner. Contrayerv. Gentian. Bardan. Carlin. Succis. Dictamn. alb. Valerian. Allium *Herb.* Succis. Scabioſ. Card. bened. ſcordium, Ruta, dictamnus Creticus, Galega, Salvia, Baſilicum. *Flores* Tunicæ, Anthos, Calendulæ, Crocus, Roſ. Viol. Nymph. Borrag. Bugloſſ. *Semina.* Citri. Card. bened. Leviſt. Baſilic. Napi, Conriandri præp. Acetoſæ. *Fructus* Nux moſch. Baccælauri, Juniperi, Caric. Nux juglans, Caryophyll. Cubeb. Cardamom. Pom. Granat.

nat. Limon. Aurant. Citri. *Cortices* Citri Aurantior. Limon. Cinnam. Caſſ. Lign. Coſtus. *Ligna* Xylo Aloë, Santal, Rhodium. *Lacbrymæ* Thus, Myrrha, Storax, Benzoin, Camphora. Ex *Animalibus* Cornu Cerv. Unicorn. os de corde cervi, Ebur, Bezoar orient. & occidental. Moſchus, Zibeth, Caſtoreum, oculi cancri. *Terræ* ſigillatæ, Bolus Arm. *Marina* Corallium, Margaritæ, ſuccinum, Ambra. *Lapides* pretioſi, Sapphiri, Granati, Smaragdi, Hyacinthi, Sardæ ſeu Carneoli. *Foſſilia* ſulphur. Nitrum, Vitriolum. *Præparata* aquæ ſimplices ex Simplicibus enarratis. Compoſitæ, Theriacalis Bezoartica, Bardanæ compoſita, Carbunculi, Cordialis temperata, antidotalis alexipharmaca Matthioli, Stapediana. Elixir vitæ Matth. Propriet. Paracelſ. *Syrupi* ſimplices ex ſuccis vegetabilium: de ſcordio compoſitus. *Conſervæ* ex herbis, floribus, pulpa fruct. *Condita* Scorzoner. Helen. rad. Cortic. Citr. Aurant. Nux moſch. fl. Citr. Aurant. *Tabul.* ex ſucco citri, Berber. Rob. Ebuli, ſambuci, juniperi, gelatina Corn. cervi, cydonior. *Opiatæ* Theriaca Andromachi, Mithridat. Damocrat. antidotus Matth. Theriaca cœleſt. diaſcordium Fracaſtor. Electuar. d. ovo Maximiliani Imperatoris. Conf. Alkermes, d. Hyacintho. *Extracta* Angelicæ Zedoar. Gentian. Card. bened. ſcord. Helen. Croci. *Salia volatilia* Cornu C. Viperarum. *Pulveres* Rubeus Pannonicus, Saxonicus, Bezoarticus officin. Gryſeus Cæſaris contra peſtem, *Species* diamarg. cal. & frig. d. Gemm. calid. & frig. lætific. *Conf.* liberant. Hyacinth. *Acet.* Roſ. rubr. Tunic. ſambuc. Calend. Rut. de rub. Id. Theriacale *Ol.* ſcorp. deſtillata ex Vegetab. *Balſama* ex oleis varia pro ſuffitu. Ex deſignatis ſcopis facilè intelligitur, quare

Doctores in his caſibus canonem eſſe velint, non ſanguinem detrahendum, non catharticum, non clyſterem, non vomitorium, non balneum, neque aliud quidquam ſudoris provocatorium exhibendum, ante triduum à morſu aut puncturâ exactum. Tum autem iſtis univerſalibus vacuationibus locus erit, quando à veneno in venoſo genere humores labem contraxerunt. Veneno expugnato ad vulneris ſanationem ut alias accedendum. Quidam jactant curas magicas, & ſunt multi qui ſchedulas variis vocabulorum barbarorum divaricationibus crucibusque intertextas hominibus vel beſtiis devorandas offerunt, qualis eſt his characteribus ſignata

† Affara † Schoffara † Affara
† Pax † Max † Miax.

Sigillo equitis Ruperti, ferreô ſtylô inſculptô multi quoque gloriantur ſe curatos fuiſſe, & refert *Gokelius de venen. animal.* ſe homines vidiſſe curare, qui ad unamquamque inuſtionem ſequentia verba German. recitarunt: **Das walt GOTT und unſer lieber Herr St. Ruprecht/ GOTT Vater/ Sohn und Heiliger Geiſt.** *Ulyſſes Aldrovandus de ſerp. & dracon. c. 1.* ex Matthiolo narrat, ad eremitam quendam circa Romam morantem confluxiſſe magno numero homines nomine vulneratorum ab anguibus; hunc ſolitum fuiſſe interrogare nuncium, num vellet pro patiente remedium ſumere; annuentem juſſiſſe, ut pedem denudatum ſolo collocaret, quem gladii acie circumſcribebat, indeque amoto pede, hæc verba in veſtigio inſcripſiſſe: CARO CARUZE SANUM REDUCE REPUTA SANUM EMANUEL PA-

RACLETUS: deindè eôdem gladiô characteres deleviſſe, terramque collectam in cyathum aquâ plenum infudiſſe, donec ſubſideret, aquam poſtea indusiô mundô colatam nuncio propinaſſe, ſicque confeſtim ægrotum abſentem ſanatum fuiſſe. De talibus ut noſtram proferamus ſententiam, ſtatuimus cum *Ulyſſ. Aldrovand. l.c.* à talibus quorum ratio reddi nulla poteſt, abſtinendum, tantò magis, cum experientia doceat, quibusdam proficuas eſſe ejusmodi artes, alios in longè graviora mala præcipitare. Rem ſuperſtitionis plenam eſſe ultrò patet; ſuperſtitionem impietatis plenam, Theologi docent. Atque hæc de morſuum & puncturarum venenatarum curatione ſufficiant, nunc quæ ſingularia quædam venena expoſcunt ſubjungendum. Ab Aſpide igitur ut denuò initium faciamus, in ejus morſu in ſpecie commendatur acetum acerrimum, quod Ægyptii frequenter contrà venenum hoc habent in uſu; dandum autem eſt inquit *Aët. ſerm. 13. c. 20.* quousque ægri aceti qualitatem circa dextram præcordiorum partem percipiant: Hepar enim in demorſis ab Aſpide primò ajunt ſenſu privari. In medicamento ſequenti nonnulli talem fiduciam habent, ut non dubitent ſe mordendos quantumlibet efferæ offerre Aſpidi. Capiunt verò folia thapſi barbati, caryophyllatæ, leucoji rubri paripondere, quæ in acetô acerrimo & ſani hominis urinâ bulliant, ad partis læſæ fotum. Nonnulli ejus decocti unc. iii. jejuni hauriunt. Dipſadis morſui ferè conveniunt quæ reliquorum venenatorum animalium morſibus, præter illa tamen, quia demorſi plurimum bibunt, nec potum per urinas evacuant, diuretica exhibentur, alvus clyſteribus aquam educentibus evacuatur. Natricis

mor-

morſui ea auxiliantur remedia, quæ in aliis vulneribus à ſerpentibus inflictis adhiberi ſolent. Ad Viperæ morſus *Galen. 2. de antidot. c. 14.* hæc epithemata tradit R. ſagapeni, piperis, liquor. Cyrenaic. Opopan. part. æqual. arida pulveriſentur, liquores in aceto ſolvantur, miſceantur. f. Emplaſtr. Vel R. Centaur. Ariſtoloch. rad. peuced. pond. par. pulveriſentur & aceto ac Galbano excipiantur. Coſtum veneni viperini bezoar eſſe, ſcribit *Santes Ardoyn. de venen. l. 6. c. 1.* exhibitum à ʒß ad ʒj cum vino abſinthite. Coagulum leporis exhibet in hoc morſu *Dioſcor. l. 6. c. 47.* Ab hæmorrhoo demorſi etſi raro perveniant ad priſtinam ſanitatem, & ſalutis ſpes in anguſto ſit, tentandum tamen aliquid, & primo quidem ſtatim membrum læſum ſi fieri poteſt, abſcindendum, deinde utendum etiam comunibus remediis ſupra relatis: Tunc medicamenta exhibenda, quæ vim habent ſanguinis fluxum ſiſtendi, qualia eſſe poſſunt tormentill. burſ. paſtor. bol. armen. terra ſigill. lap. Hæmatit. &c. quibus tamen ſemper aliquid theriacæ adjiciendum, nec alexipharmaca negligenda, nam licet vim ſanguinem fundendi habere videantur, quia tamen ſanguinis illud pro fluvium ab Hæmorrhoi veneno proficiſcitur, veneno per alexipharmaca victo, etiam ſanguinis effuſio ceſſabit. Adverſus Baſiliſci morſum, plurimi nulla præſcribunt remedia, quod tam ſubito hominem enecet. *Aëtius ſerm. 13. c. 13.* vanum & ſuperfluum duxit, auxilia contra eum referre. Eraſiſtratus tamen monente Sennerto Caſtorei ʒj cum vino vel papaveris liquore exhibendam monet, cuiquoque ſuffragatur Dioſcorides. Tarantulæ cura, poſteaquam uſitata remedia, quæ in aliorum animalium venenatorum morſu

ſu ſupra nominata ſunt, fuerunt adhibita, præcipuè exiſtit in muſica, uti omnes etiam Doctores teſtantur. Non autem omnibus idem ſonus competit; nam alii ad hanc, alii ad illam harmoniam ſaltare incipiunt, idque tam diu continuant, donec amplius nequeant. Neque etiam omnes ab uno inſtrumento quoque excitantur, ſed alii fidibus opus habent, alii inſtrumentis magno ſtrepitu aërem quatientibus, cujusmodi ſunt tympana, tubæ &c. Alii, quod tamen rarum, non niſi bombardarum exploſione aguntur in ſaltus. Curatio Amphisbænæ & ſcytales eadem eſt quæ Viperarum, uti *Dioſc. l. 6. c. 48.* aſſerit, petatur igitur ex ſupradictis. Eadem quoque Dryini morſus curatio; in ſpecie tamen commendatur origanum, trifolium & marrubium, vel eorum ſuccus, radix item ariſtolochiæ, nec non glandes cujuscunque quercus conciſæ & cum vino generoſo ſumptæ. Morſus Cenchris, Draconis, & ſerpentum in Germaniâ noſtrâ habitantium quomodo ſint curandi, ſatis ex iis quæ hactenus dicta ſunt patebit. Demorſis denique à cane rabido modo ſequenti ſubveniendum. Venenum his, quæ ſupra in univerſali curatione enarrata ſunt, evocandum, & quidem citò quantum fieri poteſt: fruſtra enim adhibentur remedia, quæ tardè in hoc caſu adhibentur. Vulnus diu apertè ſervandum, & non ſolum determinatè usque ad diem 40. ſed usque ad tertium l. 4. menſem, imò per integrum interdum annum: obſervationes enim Doctorum teſtantur, quosdam ab illis demorſos, poſt annum demum & longius tempus in hydrophobiam incidiſſe. Oxalis trita & impoſita ejusdemque decoctum magnarum in hoc caſu dicitur virium. Pili item canis rabidi vulneribus impoſiti. Cinerem can-

cro-

crorum fluviatilium mirificè contra illorum morſus prodeſſe, *Galen. l. 11. ſimpl. medic.* ſcribit; exhibet verò ejus duo cochlearia, cum pulveris radicis Gentianæ cochleari uno, in vino generoſo. Similes vires veteres alyſſo aſſignabant, verum cum difficile ſit decernere, quænam hodiè planta alyſſon veteribus dicta fuerit, nihil certi ſtatuere poſſumus. Demerſio in mare non eſt certum contra rabiem remedium; per multi inquit *Paræus l. 20. c. 8.* ſe in mare demersêre, nec tamen inde adverſum rabiem quidquam adjumenti ſensêre. Præſentaneum & à multis ſeculis probatiſſimum eſt in hoc caſu cauterium actuale: Uſtionem enim ſuperficialem nequaquam ſufficere, exempla teſtantur *Hild. obſ. 86. cent. 1.* A purgatione & venæ ſectione Authores abſtinent, niſi fortè malum nobiles præcipuasque partes corporis occupaverit; tur corpus ſatis largè & abundè purgant, balneis & iis omnibus, quibus pori aperiri poſſunt, utuntur. Potio Lüchtenbergica à multis viris doctis valdè celebratur: verum an intra novem dies, uti affirmant, venenum hocce tam exitioſum extirpare potens ſit, valdè dubitat Hildanus qui empiricum iſtum proceſſum periculoſum affirmat: cui quidem *Daniel Danielis in epiſt.* ita reſpondet: Illam Hildane toties & tam felici ſucceſſu comprobatam potionem, cujus ocularem teſtem me offero, illæſam nec maculutam volo: plurimi namque adhuc ſuperſunt, qui ex uſu illius potionis jam multis elapſis annis nunc belle vivunt &c. Scorpius qui læſit contritus & ſuperlocum impoſitus, ipſe ſibi remedio eſt, tanquam injuriæ vindex & perniciem quam intulit corpore ſuo luens, ut ſupra ex poëta notavimus. Ejus oleum quoque auxilio eſt, unde incolæ Italiæ illud

 diu

diu noctuque ad manus habent, eoque plagam illinunt. *Aëtius ſerm. 13. c. 19.* medicamentum ſequens mirabile pharmacum nominat: Rutæ ſylveſtr. Drachj. terit in aceto, ceræ unc. j. & reſin. pini quadrant. liquefacit & affuſo oleo quaſi unit & imponit; ſcribit & ibidem cochleam hortulanam præcipuè cum teſtâ tritam & plagæ impoſitam confeſtim dolorem ſedare. Lac ficulneum in vulnus inſtillatum præſenti auxilio percuſſis adeſſe *Dioſc. l. 6. c. 44.* refert. Internè alexipharmaca & quæ veneno adverſantur adhibenda. Quæ jam dicta ſunt de curatione puncturæ ſcorp. terreſtris, locum quoque habent in curatione ictus marini ſcorpionis, item in ictu paſtinacæ marinæ, & ſcorpænæ, niſi quod adhuc *Plinius l. 28. c. 11.* contra paſtinacam coaguli leporis vel hædi vel agni ʒj prodeſſe ſcribat: & *Aëtius ſerm. 13. c. 37.* furfures aceto coctos & pro cataplaſmate impoſitos. Contra puncturas verò veſparum & apum remedio eſt è veſtigio ictum ſuxiſſe vehementius, ſuctuque infixos aculeos revulſiſſe, quod ſi ſic revelli nequeant, locus, ſi nihil impediat, incidendus eſt. Nonnulli partem læſam in calentem aquam demergunt & per integram horam fovent. Naſturtium tritum & impoſitum dolorem ſedare dicitur. Idem præſtabit ſimus bubulus in oleo & aceto maceratus, calenſque impoſitus. Sunt qui animalia trita quæ pupugerunt imponunt, veluti in punctura ſcorpii: Ultimò, cum tutius ſit morbum præcavere, quam eundem curare, nonnulli medici docere conantur, qua ratione quis poſſit prohibere, ne animalia morſibus nocere poſſint, de quà re vid. *Sant. Ardoynus Halyabbas* aliique. Hoc verum, quod, qui corpus ſuum ſucco malvæ cum oleo mixto obliniverint, à puncturis veſparum & apum immunes ſint.

Et

Et hæc ſunt L.B. quæ pro ingenio & tempore in chartam conjicere volui & debui: quod ſi palato tuo non arrideant omnia, ne quæſo lividus ſtatim & mordax ſis, doctus enim meliora facilè & libenter ſententiam meam mutabo; cum non errare, ſed in errore perſeverare, turpe ſit. Finio interim in nomine Salvatoris noſtri, cui pro conceſsâ hactenus in ſtudio medico gratiâ debitas gratias ago, agamque.

Dum vivam, vitamq́ per hæc mortalia ducam.

COROLLARIA
DE
MORSIBUS.

I.

Pauciſſimi moriuntur absque morſibus.

II.

Ex leviſſimis morſibus contigit hominem quandoque mori.

III.

Morſus fieri poteſt absque effuſione ſanguinis.

IV.

IV.

Morſus incurabiles curandos ſuſcipere Medicus debet.

V.

Morſus Gallinæ non eſt morſus.

VI.

Argentina ad curationem morſuum facere poteſt.

VII.

Pſyllos qui imitantur, illi ſummo ſe ſe exponunt periculo contra præcepta Dei.

VIII.

Non omnia animalia à rabidis vulnerata, in rabiem aguntur.

FINIS.